

ולצמאונך אמור די, בִּשְׂדִי, בִּשְׂדִי...

מיידיש: מנחם פרי ובנימין הרשב

ציליה דראפקין נולדה כציליה לויין בבוברויסק (בִּלְאָרוס) בדצמבר 1887, סיימה גימנסיה רוסית וקיבלה רישיון הוראה לבית־ספר לבנות. באוקטובר 1906 היא הכירה את אורי־ניסן גנסין בקייב, שבה שהתה לצורך לימוד ב"קורסים" לקראת תעודת־בגרות מלאה. היא התאהבה בו נואשות – אהבתה הראשונה – אך גנסין לא נענה לה. במארס 1907 כתבה הצעירה בת התשע־עשרה, שעד כה לא ידעה נשיקת גבר, שיר חדשני ונועז ברוסית, "אם יבוא לעירי", אשר בו תיארה כיצד, אם יזדמן לה ללון בבית אחד עם גנסין, היא תתגנב אל מיטתו בלילה ותנשק לו בשנתו בחזה, "ונשיקתי תהיה רוצחת." / את דמו, את לבו, אשתה בנשיקתי". לימים הפך השיר הזה לאב־טיפוס של הפואטיקה של דראפקין.

בספטמבר 1907 זרק גנסין בשולי מכתב שלו אליה מלונדון שגם הוא אוהב אותה "באהבה שאין לה גבול", הבטיח לפרט במכתב הבא, ונעלם לפלשתינה בלי לידע אותה. כשלא קיבלה תשובות למכתביה נסעה אובדת־עצות בסוף ינואר 1908 ללונדון, לא מצאה שם את גנסין ואף לא את ברנר, חזרה לפּוֹצֶ'פּ, עיירתו של גנסין ברוסיה, ומשלא מצאה אותו גם שם שכרה חדר במלון וניסתה להתאבד בתלייה על וו בצמותיה.

ב־1911 כבר הייתה נשואה לשמעיה דראפקין, איש הבונד, ואם לילד. אך שמעיה נאלץ לברוח לאמריקה מן המשטרה הצארית, וציליה, שהתלבטה אם לנסוע בעקבותיו, חידשה את הקשר שלה עם גנסין, ובאוקטובר 1911 היא שלחה לו את "אם יבוא לעירי" שלה וסיפרה לו על ניסיון ההתאבדות מלפני ארבע שנים. גנסין, שהיה שרוי אז בעיצומה של כתיבת "אצל", גנב ממנה את השיר בלי ידיעתה, כלומר הכין לו נוסח עברי וכלל אותו ב"אצל" כשיר שלו־עצמו (הדבר ייוודע לה רק ב־1917). כוחו של השיר הרוסי היה באיפוק וביובש שלו, אך גנסין עיבה אותו והפך אותו לשיר נוטף פאתוס ואלוזיות, "והיה כי ישוב מנדו" – שיר שזכה להערצת דורות של משוררים ונחשב במשך ארבעים שנה לפאר יצירתו השירית של גנסין. רק ב־1952 נודע לקהל הקוראים העברי מי חיברה אותו.

ב־1917 – כבר בניו יורק – גמלה בלבה של דראפקין ההחלטה להפוך למשוררת ביידיש, ותחילה עיבדה ביידיש, במשקל ובחרוז, את שיריה הרוסיים (שנכתבו במקור בריתמוס חופשי). "נשיקה" המופיע במבחר זה הוא העיבוד של "אם יבוא לעירי", העולה עליו. מרבית שיריה פורסמו בשנות העשרים של המאה הקודמת. ספר השירים היחיד של דראפקין בחייה, 'אין הייסן ווינט' (ברוח החמה), ראה אור ב־1935.

המשוררות בשירת יידיש הקדימו את הופעת המשוררות בשירה העברית: בשנות העשרים של המאה הקודמת ניתן למנות לפחות חמש־עשרה משוררות יידיש ששירתן בעלת־ערך. היום נחשבת דראפקין לאחת ממשוררי יידיש הגדולים בארה"ב באותן שנים,

משוררת לא־מרוסנת שחוללה מהפכה בשירת יידיש והביאה אליה קול רענן של אשה חושנית, עם נוכחות עזה של גוף נשי ועם ארוטיות בוטה ואלימה. בספריה החדשה יראה אור בקרוב 'ונשיקתי תהיה רוצחת' בעריכתי ובו כמחצית משיריה של דראפקין בתרגום עברי, וכן סיפור שלה על גנסין, מזיכרונותיה עליו, סיפור הביוגרפיה שלה כפי שטרם סופר, ופרק על אמנות־השיר שלה. תרגומי שיריה שלהלן לקוחים מספר זה. ארבעה מהם הכין בנימין הרשב לרבעון 'סימן קריאה' והם מופיעים כאן בנוסח ערוך־מחדש (הרשב נפטר לפני שהספיק לראות את העריכה). שאר התרגומים, החתומים מ"פ, הם שלי.

מ"פ

מתעורר בי רצון לראות

עוד לא רָאִיתִי אוֹתְךָ
בְּשָׁנְתְּךָ,
מִתְעוֹרֵר בִּי רָצוֹן לְרֹאוֹת
אֵיךְ אַתָּה יֹשֵׁן,
כְּשֶׁאַתָּה מְאֻבָּד אֶת הַשְּׁלֵטוֹן
עָלֶיךָ, עָלִי.
מִתְעוֹרֵר בִּי רָצוֹן לְרֹאוֹת אוֹתְךָ
חֶסֶד־אוֹנִים, חֶלֶשׁ, אֶלֶם,
מִתְעוֹרֵר בִּי רָצוֹן לְרֹאוֹת אוֹתְךָ בְּעֵינַיִם
עֲצוּמוֹת, נְטוּל־נְשִׁימָה,
מִתְעוֹרֵר בִּי רָצוֹן לְרֹאוֹת אוֹתְךָ
מֵת.

(מיידיש: ב"ה)

למשוררת צעירה

מה יוצא מזה שמבטך יורד עמוק לחקר דברים?
לבה, לבה ישן,
ואם, כשבא,
ואת, במבטים ברוכים,
הסתכלת בו כמו בן,
מה יוצא מזה?
עליך שלש פעמים, כמוני, להשרף בגיהנום –
באש אהבה,
לאט, ארכות, להשרף.
עליך שלש פעמים, כמוני,
בגיהנום להצרך –
עליך לאהב בלי שכל, בלי גאון,
לאהב עד למות!
ואז, כשאת המות
באהבה תכירי,
כתבי שירי־אהבה!
(מיידיש: מ"פ)

ומלים מופלאות

לי"ג

לקחתי ספין
חדה כפלדת עינים שאינן חיות עוד,
וקרה, כמבט של עיניך החיות.
בספין את לבי פתחתי
ובשקט אמרתי: שתה –
שפתיה נצמדו אל לבי הפצוע,
ושתיית ושתיית...

וְעֵינֶיךָ הִתְלַהֲטוּ לִפְתָּע
וּמַלִּים מִפְּלֹאוֹת הַתַּפְּרָצוּ
מִפִּיךָ הַחֵם הַצֵּמָא.

(מיידיש: ב"ה)

נשמתִי בידִיךָ

אַתָּה מְשַׁפִּיל אוֹתִי הַיּוֹם
בְּאֵי־הַסִּתְכַּלּוֹתֶךָ בִּי,
בְּשִׁתְּיָקְתֶּךָ,
הֵייתִי רוֹצָה
שְׁלֹא תִסָּר
מִמֶּנִּי אֶת עֵינֶיךָ
וּמִנְשָׁהוּ תִסָּפֵר לִי חֶרֶשׁ,
וְאַנִּי אֲשַׁמֵּעַ אוֹתְךָ
טוֹבֶלֶת בְּעֵינֶיךָ.

הַסִּתְכַּל בִּי, כְּמוֹ אֲזוּ,
כְּשִׁחַשְׁתִּי
אֵיךְ אֶת נִשְׁמַתִּי אַתָּה לוֹקֵחַ בְּיָדֶיךָ
וּמִנְשָׁקָה חֶרֶשׁ.

(מיידיש: מ"פ)

גברת הקרקס

אני גברת של קרקס
ורוקדת בין פגיונות
המצבים בזירה
וחדיהם מעלה.
גופי הקל מתפתל גמיש,
נמלט ממות-בנפילה,
נוגע-לא-נוגע בלהבי הפגיונות.

עצורי-נשימה מסתכלים במחולי,
ומישהו מבקש שם עלי את אלהים.
לפני עיני בוחקים
החדים במעגל של אש –
ואיש אינו יודע כמה אני רוצה לפל.

עִפְתִּי מְרַקֵּד בֵּינֵיכֶם,
פגיונות פלדה קרים,
אני רוצה שדמי ילהיטכם,
על חדיכם המערטלים
אני רוצה לפל.

(מיידיש: ב"ה)

תמונתך

בספרך, אהובי, אהובי, אגשש,
ובו את תמונתך החזרת אבקש,
ואת תמונתך החזרת אבקש
להצמיד אל לחיי הבוערת.

וְצָמוּד אֶל לְחֵי, הַפּוֹרְטֵרֵט
הַקֶּטֶן מִתְגַּדֵּל, מִתְגַּדֵּל, וְכִמוּ מְלִטָּה,
יָדָהּ מִן הַסֶּפֶר עוֹלָה וְיוֹצֵאת
וְלוֹטְפָה אֶת לְחֵי הַבוֹעֶרֶת.

וְשׁוֹרוֹת מֵאֶחָד מִשִּׁירֶיהָ תִּלְחֹשׁ
לִי בְּאֶזֶן כֹּה רַךְ וּמִתֵּשׁ,
וּבְשָׁעָה שְׁאֶקְרָא אוֹתָהּ, לֹא מִתֵּשׁ
מִבִּטִּי הָאוֹהֵב.

(מיידיש: מ"פ)

אמי

אָמִי,
בֵּת עֲשָׂרִים-וְשָׁתִים,
אֶלְמָנָה עִם שְׁתֵּי יְלָדוֹת קִטְנֻנוֹת נִשְׁאָרָה,
בְּצִנִּיעוֹת גָּמְרָה אָמַר שֶׁשׁוּב לֹא תִהְיֶה אִשָּׁה לְאִישׁ.
שְׁקִטִּים נִמְשְׁכוּ יָמֶיהָ וּשְׁנוֹתֶיהָ,
כְּמוֹאֲרִים בְּנֵי שְׁעוֹה קִמְצָנִי.
אָמִי לֹא הִיָּתָה אִשָּׁה לְאִישׁ,
אֶךְ אֶת כָּל הָאֲנָחוֹת
רְבוֹת-הַיָּמִים, רְבוֹת-הַשָּׁנִים, רְבוֹת-הַלֵּילוֹת,
שֶׁל יִשׁוּתָהּ הַצְעִירָה וְהָאוֹהֶבֶת,
שֶׁל דָּמָה הָעוֹרֵג,
סִפְּגָתִי בְּלִב-הַיְלָדָה שְׁלִי,
עָמַק בְּקֶרְבִּי רוּיָתִי.
וְעָרְגָתָה הַחֲבוּיָה, הָרוֹתַחַת,
נִשְׁפָּכָה חֲפָשִׁית לְתוֹכִי
כְּמִתּוֹךְ מַעֲיָן תַּת-קֶרְקָעִי.

עֲכָשׁוּ מִתִּיזָה מִמֶּנִּי בְּגָלוֹי
הַתְּשׁוּקָה הָרוֹתַחַת, הַקְדוּשָׁה,
הַחֲבוּיָה-עֵמֶק, שֶׁל אָמִי.

(מיידיש: ב"ה)

מטיילים על עננים לבנים

תַּחַת מֶשֶׁא רַגְלִים וְזִרְעוֹת שְׂרִירִיּוֹת
שֶׁכָּבְתִּי כְּפוֹתָה...
וּפֶתְאֵם רָאִיתִי אוֹתְךָ וְאוֹתִי
מְטִילִים שְׁלוּבֵי-זֶרֶעַ עַל עֲנָנִים קָלִים.
גּוֹפֶךְ הָיָה שְׁקוּף
כְּמוֹ עֵנָן קָל,
אֵךְ שִׁפְתֶּיךָ – אֲדָמוֹת,
רַכּוֹת-יְלָדוּתִיּוֹת – פָּרְחוּ עֲנָנוֹת.
וְעֵדִינוֹת, כְּשֶׁתִּי פִסּוֹת שְׂמִים כְּחָלִים
בְּעֵד עֲנָנִים לְבָנִים,
הִסְתַּכְּלוּ בִּי עֵינֶיךָ.
פָּנִיךָ הָאֲנִיּוֹת וּדְמוּתְךָ
נִמְסּוּ אֶט-אֶט עִם הָעֲנָנִים,
וְרַק שִׁפְתֶּיךָ, כְּמוֹ מִבְּעַד לְצַעֲיִפִּים,
פָּרְחוּ אֵי-בִזָּה בְּמֶרְחָק.
חֲשֵׁתִי שָׁגַם אֲנִי נְמוּגוֹתִי
כְּמוֹ עֵנָן לָבָן.

נוֹתְרוּ לָהֶן רַק שִׁפְתֵּי.
וְגִלִּיתִי אִיךָ בְּעֵד עֵנָן לָבָן
שׁוֹחֹת אֵלַי
שִׁפְתֶּיךָ הֶרְכּוֹת-יְלָדוּתִיּוֹת, הָאֲדָמוֹת.

(מיידיש: מ"פ)

מות הנערה

מי הפשיל לַפֶּתַע אֶת הַכֶּתֶנֶת
וְחָשַׁף אֶת הָרַגְלִים הָעֲמוּמוֹת?
כִּמָּה יֵשֶׁר תִּשְׁכַּב וּבְלִי בּוֹשָׁה,
וּבִתְשׁוּקָה וּמְתִיקוֹת הִיא תַּחֲיֶה דְמוּמוֹת.
מי מִפְתָּה אוֹתָהּ, מי מַלְטָפָה
בְּרַגְלָהּ הָעֲמוּמָה שְׁנַחֲשָׁפָה?
מי לֵיד מִטַּת הַנֶּעֱרָה עוֹמֵד?
מִחְפֵּשׁ לְמַחְזֹר אֲהוּב נֶצֶב כַּעַת
לֵיד מִטַּת הַנֶּעֱרָה הַמּוֹת.

(מיידיש: מ"פ)

כאשר...

כְּאִשּׁוֹר אוֹתִי נִשְׁקָתָ חֶרֶשׁ, וּבִרְךָ בְּזִרְעֶךָ עֲטֹפֶת,
פֶּתֶאם בְּבִת־אֶחָת עֵינֶיךָ דְּמָמוּ.
אֶךְ זֶה לְטַפּוֹ וּבַחֲמֵן אוֹתִי אֶפְפֶּת,
וּלְפֶתַע, כְּנֶאֱרָגוֹת בְּקֶרֶחַ, נֶאֱטָמוּ.

חֲשַׁבְתִּי שְׁנִתְקַפֶּת אִיזוֹ מַחְלָה,
שֶׁכֵּן נִהְיָה אַחֵר עַד לְהַתְמִיָּה מִבְּטָה,
נִחַלֵּשׁ כְּמוֹ מִיסוּרִים, אֲבוּד מִבְּהָלָה,
וְאֵת עֲצָמֵי הַזֹּזוֹתֵי חֶרֶשׁ מֵאֶתֶּה.

אֲבָל חֶזֶק יוֹתֵר אוֹתִי לִפֶּת כְּמוֹ אֲבָזָם,
וּשְׁתִּי עֵינֶיךָ הִתְגַּלּוּ לִי מְקֻרֹב פֶּתֶאם...
וּמְלִבָּה הוּבֵן, לִפִּי אֵיךְ שֶׁהָלַם,
שְׁאֵתָה אוֹהֵב אוֹתִי כָּל־כֶּף הַיּוֹם...

(מיידיש: מ"פ)

נשיקה

לא"נ גנסין

שְׁלוֹה אֶקְבִּיל בְּפָרְחִים אֶת פָּנָיו
כְּשֵׁיבּוֹא אֶל עִירִי וְאֵלֵי יְקָרְבִּי,
וְעַל פָּנָיו תִּאָּדָּג שְׁלוֹת תִּמְיֵד
כְּשֶׁאֶת הַפָּרְחִים לוֹ אוֹשִׁיט,
אֲבָל אִם בְּלִילָה יָנוּם
אֶתִּי בְּצֵל קוֹרָה אֶחָת,
מִמִּשְׁכְּבִי בְּאֶפֶל אֶקוּם,
אֶזְחַל אֶל מִטָּתוֹ כְּעֶכְבֶּר בְּלֶאט,
וּבֵין שְׁחִלּוּמוֹת טוֹבִים יַעֲרֹסְלוֹהוּ,
וּבֵין שְׁבִלְהוֹת בְּשִׁנְתּוֹ יִטְלֹטְלוֹהוּ,
שְׁלִי הוּא יִהְיֶה בְּשִׁכְבוֹ כְּזֶה,
שְׁמִיכְתּוֹ אֶפְשִׁיל וְאֶשֶׁק לוֹ בְּחֻזָּה,
וְנִשְׁיָקֵתִי בְּצִמָּא אֶת דָּמוֹ תִּלְגֵּם,
וְיִהְיֶה לִּי כֵּה קָל, כֵּה טוֹב פִּתְאֵם,
אֶהֱבֵתִי הַחוּלָה, הָעֲזוּבָה,
בְּדָמוֹ לְהִשְׁקִיט צִמְאוּנָה מִתְּאוּהָ.

(זה הנוסח שכתבה ציליה דראפקין בידיש בניו יורק ב-1917. מיידיש: מ"פ)

מכתב אהבה

לא"נ גנסין

הֵיִיתִי רוֹצֶה לְכַתֵּב לְאִי־מִי
מִכְתָּב־אֶהְבָּה, מִכְתָּב־אֶהְבָּה.
"הָאֶהְבָּה" אֶת סִבָּה שְׂרָשִׁיָּה
אֶל מַעֲבָה לְבִי תַחֲבָה.

הִיא צֶמַח פְּרָאִי, דוֹקְרָנִי,
שְׁזָרְעָה רוּחַ סִתּוֹ עוֹבְרָת.

אוי לא, היא לא צמח, אהבתי,
היא נפש רכה, עירמה ועורת.

היא צמח עם דם וחיים,
שוקרע-נאבק ובוכה וצועק,
ופיו הזעיר מחפש, מסכן,
את השד הרחוק או הריק.

היצורון הרעב, אהבה,
מפרכס ובוכה ופניו מכחילות.
מי זרע אותו, מי ילדו?
מי כוסס לי בלב וקורע עד כלות?

הייתי רוצה לכתב לאי-מי
מכתב-אהבה, מכתב-אהבה.

(מיידיש: מ"פ)

אורחי

ברוך-הבא, ברוך-הבא, אורחי,
השליך מחייה הדחי,
את בגדיה הסר ונזח
בביתי המואר והפתוח,
את ידיה, רגליה רחץ, והתיצב
אתי אל שלחני להתישב,
ורעבך השקט, ולצמאונך אמר די,
בשדי, בשדי...

(מיידיש: מ"פ)

פרח אדום

חֲרַשְׁתִּי אֶת גְּנֵי הַבְּתוּלָה,
בְּלִלְתִּי בַעֲפֹר אֶת הַפְּרָחִים בְּכָל מְקוֹם,
אֶךְ פַּה-וָשֵׁם, בְּדֶשֶׁן שְׁפוֹרְתִּי בְּכָל גְּבוּלִי,
נוֹבֵט לוֹ מְתִיפֵחַ פֶּרֶחַ אָדָם.

בְּגִנְתִּי זֹרַעְתִּי תַפּוּחֵי-אֲדָמָה
וְנִפְשָׁתִי אֶת הַפְּרָחִים בְּכָל מְקוֹם,
אֶךְ בֵּין הַיְּרֻקוֹת, כְּמוֹ נֶעַל-בֵּית זְעוּמָה,
נוֹבֵט לוֹ חֲצוּף פְּרָחִי הָאָדָם.

(מיידִישׁ: מ"פ. שִׁיר זֶה חוֹתֵם אֶת סֵפֶר הַשִּׁירִים הַיְחִיד שֶׁפֶּרְסָמָה צִילִיה דְּרֹאפְקִין
בַּחֲיִיה, 'אֵין הַיִּסֵּן ווִינֵט').